

Otázka: Člověk, vůle a existence ve filosofii 19. a 20. st.

Předmět: Společenské vědy, Filosofie

Přidal(a): Marina

1) SMĚRY V OPOZICI K SCIENTISMU - CHARAKTERISTIKA

- Pluralismus – velké množství směrů (chybí stmelení)
- Člověk + starost
- 2. pol. 19. st. – psychologie, sociologie, politologie à filosofie sesazena z trůnů a ztrácí titul královny věd
- Německo, Francie
- Nese se v duchu 2 REAKCÍ NA HEGELA
 - **IRACIONÁLNĚ ANTROPOLOGICKÉ SMĚRY**
 - Voluntarismus
 - Filosofie života
 - Pre-existencialismus
 - Zaměřeny na člověka, nemilosti a na deprese dnešní doby
 - **SCIENTISTICKY ORIENTOVANÉ SMĚRY**
 - Positivismus a marxismus – zaměřeny na kolektiv, lidstvo a jejich blaho
 - Položit filosofii na jednoduchém vědeckém základě

2) VOLONTARISMUS

ARTHUR SCHOPENHAUER (1788-1860)

- Filosof **pesimismu**
- Syn Gdaňského velkoobchodníka à cestování (neměl spoustu kamarádů => byl

Misanthrop = nenáviděl lidi)

- Po smrti otce zdědil peníze - měl složitý vztah s matkou
- Měl pudla (blázen - kupoval místo pro pudla)
- samotář, pesimista a misanthrop
- Kantovec (Kantův žák)
- považoval se za neuznaného filosofa (génia)
- Anti-hegelovský - nesnášel HEGELA, protože na jeho přednášky nechodilo tolik lidí
- 1848 - začne se mu dařit, slávy se dočkal až na konci života
- **FILOSOFIE**
 - VLIVY - Kant, Platon, Indie (buddhismus - život je utrpení, proto se z něj musíme dostat)
 - Dílo: **SVĚT JAKO VŮLE A PŘEDSTAVA**
 - CITÁT: „Svět je moje představa“

VOLONTARISMUS

- Hlavní (základem všeho) je **vůle** - důležitější než rozum, žádný duch
 - Nejvyšší forma motivace
- SVĚT = sebepoznání vůle (sebe rozvíjení)
- **Svět „věcí o sobě“** = objektivizovaná vůle (to, co nás řídí, ovlivňuje à loutkař) - hledáme uspokojení
- **Svět „věcí pro nás“** = moe představa
- S. staví vše na ostrý **SUBJEKT** - já si tvořím své vlastní představy
- **Vůle** si s člověkem dělá, co chce

ETIKA OPTIMISMU

- Optimismus = zvrácený způsob uvažování
- Člověk = ubohý egoista, který myslí na to, jak se uspokojí
- Život = marnost nad marností (cíl - nuda, cíl - nuda, sebevražda)
- ↳ **JAK Z TĚTO SITUACE VEN?** (ze začarovaného kruhu)
 - Volba sebevraždy je špatná, protože by vyhrála vůle
 - **3 CESTY, JAK ZMÍRNIT TLAK VŮLE** (zbavit se utrpení a tlaku vůle)
 - **Estetická cesta** - rozplývat se nad krásným/nekrásným (necháme život)

plynout)

- Výsledek: budu umělec
- **Asketická cesta** - nebudu volit své touhy a budu žít odříkavým způsobem života, sportovat, meditovat
 - Výsledek: asketa
- **Filosofická cesta** - budu se věnovat filosofii, ale budu potřebovat génia, aby mi to předal a seznámil mě s hlubší podstatou
 - Výsledek: filosof

3) FILOSOFIE ŽIVOTA

FRIEDRICH NIETZSCHE (1844-1900) Lipsko

- „Filosofující básník“
- „moje filosofie je evangeliem budoucnosti“
- „Filosof s kladivem“ - pomyslně rozbíjí staré tradice, hodnoty
- Vyrůstal v protestantské rodině faráře (luteránský kněz)
- Po smrti otce žije v **ženské domácnosti** - komplikovaný vztah k rodině, k ženám, má problém navazovat vztahy
- 1868 - profesorem klasické filosofie na univerzitě v Basileji
- 1879 - kvůli silným bolestem hlavy opustí uni a začne cestovat po Evropě a píše svá velká filos. díla (mimo hlučnou spol.)
- Zbytek života e duševně nemocný (viděl, jak vozka bičuje koně a řekl mu „rozumím ti“; prodělal několik infarktů a zemřel na zápal plic
- Jeho sestra byla anti-semitistka
 - Nietzsche: „Židé jsou nepochybně nejsilnější, nejhouževnatější a nejčistší lidská rasa soudobé Evropy“
 - Považován za otce nacismu, ale tento citát to vylučuje
- **FILOSOFIE**
 - Miloval **HUDBU** (Vágnera - později se, ale rozešli, protože byl anti-semitista); při bolestech hlavy nemohl chodit na operu
 - „Hudba uvolňuje ducha a okřídluje myšlenky“
 - „Život bez hudby by byl chybou“
 - KRITIZOVAT autority, které slepě následujeme:
 - **Sokrata** - na pomoc si zavolá demonion

- **Platona** – vytvoří ideální svět idejí, místo aby se věnoval skutečnosti
- **Křesťanství** – vytváří nové světy
- Být aktivní a nečekat na to, co přijde
- **POZITIVNĚ** hodnotil **Hérakleita** + antiku oceňuje z hlediska tragédie
- **VOLUNTARISMUS**
 - **Poznání** = vůle k moci (lepší je ovládat, než být ovládán) à začít něco dělat
- **3 OBDOBÍ JEHO ŽIVOTA**
 - **Schopenhauerovské období**
 - Dílo: ZROZENÍ TRAGÉDIE (Z DUCHA HUDBY)
 - **Positivistické** (zamiluje se do vědeckého poznání)
 - Dílo: RADOSTNÁ VĚDA
 - **Zarathustrovské** (vytváří svůj originální filosofický koncept)
 - Dílo: TAK PRAVIL ZARATHURA (prorok)
- **2 PRINCIPY** (svět je průnik dvou principů)
 1. **APOLLINSKÝ** (klidný, do galerie) – princip řádu, míru, je rozumový, intelektuální, mravně čistý, živel výtvarného umění
 2. **DIONÝSKÝ** (do hospody) – živel opojení, smyslný, vášnivý, pudový, propojen s hudbou
 - Jediný, kdo dokázal dodržet oba principy v rovnováze à Řekové (tragédie)
 - Je třeba, aby se věci vyvažovaly a doplňovaly
- **IDEA VĚČNÉHO NÁVRATU**
 - Útočí proti ideje osvícenství (pokroku)
 - **Myšlenka**: Svět se zopakuje znovu (dobré i špatné)
 - „*To, že byl život? – Nuže ještě jednou si to zopakuj!*“.
 - Ne přežívat, ale prožívat a žít nebezpečně
 - Raději litovat toho, že jsem to udělal, než neudělal
- **VŮLE MÁ DVA ROZMĚRY , DVOJÍ MORÁLKA**
 - **MORÁLKA OTROKŮ** (oveček)
 - Slabost, utrpení, pokora ... (slepá poslušnost je podle něj špatná)
 - Kritizoval křesťanství ne Ježíše (à poslední křesťan umřel na kříži)
 - **MOTÁLKA PÁNŮ** (vlků)
 - Neohroženost, zdraví, hrdost...
 - Problém – morálka otroků byla vyšší než ta pánů
 - Abych se k ní mohl propracovat musím jít za svým = vůle k moci è má vzniknout „NADČLOVĚK“ (= není obtěžkaný tradicemi, má svou vlastní morálku)

- Jak se stát „NADČLOVĚKEM“: přiznat si závist; nebýt křesťanem – morálka otroků; nepít alkohol – morálka otroků; Bůh je mrtvý
- JAK HODNOTÍ SOUČASNOST
 - „**Bůh je mrtev**“ à my jsme ho zabili, ale nedokážeme být pány svého osudu a jsme ve stínu někoho
 - Doba bez hodnot, nihilismus (=nevíte čemu a komu věřit), úpadek hodnot, mravnost, úpadek přísel z nástupu křesťanství, lidstvo degeneruje
 - **JAK ZE ZAČAROVANÉHO KRUHU VEN?**
 - Přehodnotit všechny hodnoty (kladivo na tradice, hodnoty)
 - Je to cesta k vybudování nové morálky
 - Cesta k „NADČLOVĚKU“
 - **IDEA VĚČNÉHO NÁVRAT**: červ → člověk → nadčlověk (není konec)
→ vesmírný oheň a vše se opakuje

4) PRE-EXISTENCIALISMUS

SØREN KIERKEGAARD (1813-1855)

- Dán
- Předchůdce existencialismu
- Osobní život – peklo – celá rodina mu v průběhu dětství zemřela; krom otce který v mládí údajně proklel boha, přísně ho vychovával; nesměl chodit ven z pokoje (bylo to jeho vězení à zvýšilo mu to představivost)
- Zdravotní problémy
- Regina – láska, zasnoubení – na poslední chvíli je odvolala
- Kritizován a zesměšňován v novinách
- **FILOSOFIE**
 - KRITIKA HEGELA, moderní společnosti, církve a teologie (byl ale křesťan) – jsou založeni na veřejnosti, ale na individualitě
 - *Poznej sebe sama, a pak dělej závěry* – blíž k Sokratovi
 - **HYBNOU SILOU NAŠEHO JEDNÁNÍ** – náš vnitřní pocit (=úzkost)
 - 2 HLAVNÍ TÉMATA:
 - Existencionální analýza lidského života (=katastrofa, která se nedá přežít)
 - Analýza pojmu Boha
- 3 STÁDIA EXISTENCE
 - **ESTETICKÉ**

- Zaměření na okamžik, přítomnost, pudy, požitky
- Výsledek → totální nuda, neautentický život bez cíle
- Ztělesnění – Don Juan
- **ETICKÉ**
 - Orientace na rozum; člověk hledá sám sebe; snaha uskutečnit se v druhém člověku; člověk nežije okamžikem; orientuje se na rozum (řeší rozumné – správné)
 - Výsledek → povinnosti
 - Ztělesnění – úředník
- **NÁBOŽENSKÉ (RELIGIÓZNÍ)**
 - Založeno na vůli; člověk se musí odevzdat víře – nelze ji racionalizovat
 - Výsledek → božské
 - Ztělesnění – Abrahám
- Pokud nedosáhneme třetího stádia, čeká nás do konce života pouze stres a úzkost
- Dílo: **SOUČASNOST**
 - Současnost je dobou zoufalství – je neautentická
 - V moderní společnosti se člověk stal publikem ne veřejností
 - Hlavním znakem davu je nezávazné tlachání
 - Vše bezprostředně zaniklo pod nadvládou srozumitelnosti
 - Všichni si myslí totéž a souhlasí s něčím, k čemu nemají vnitřní vztah
 - **ŘEŠENÍ:** každý by se měl stát jedincem

5) EXISTENCIALISMUS

- 40. léta 20. století
- Francie
- Předchůdci – Kierkegaard, Nietzsche, Heidegger
- **2. SSV, holokaust** – člověk si je vědom své konečnosti a osvícenská idea pokroku zde neplatí (kravina, není to možné)
- Zkušenost války, v níž se člověk stal pouhou politickou a ideovou součástí a rozvoj industriální společnosti s jejími negativními jevy
- Existence jako způsob bytí, jakým je lidská bytost
- Jak to vyřešit, východisko – **konečnost**

JEAN-PAUL SARTRE

- Dílo: **BYTÍ A NICOTA**
 - **BYTÍ** (kámen) – **je** □ bytí věci je **statické**
 - **NICOTA** (člověk) – **není** □ bytí člověka je **dynamické** (neustále se rozvíjí) = člověk je absolutně svobodný živočich a je na něm, co udělá à svoboda může být břímě => úzkost
 - „*Existence předchází esenci (podstatě)*“

ALBERT CAMUS

- NC za literaturu
- Spisovatel divadelních her (Cizinec)
- PRVNÍ PRAVDA – EVIDENCE ABSURDITY
 - První pravda spočívá v uvědomění **absurdity**
 - Chceme, aby vše dávalo smysl, realita je opak – my si kolem sebe stavíme **ABSURDNÍ ZDI**, aby svět dával smysl è jenže vlastně žijeme ve lži (tvoříme návyky a rutinu, abychom ve světě dokázali žít) (absurdita spočívá mezi rozporem člověka a světa) (jsme v depresi tak si koupíme nové oblečení)
 - Měli bychom svět kolem nás ZBOŘIT
 - „*Revoltuji, tedy jsem*“
- Dílo: **MÝTUS O SISYFOVI**
 - Potrestán Bohy, protože upřednostnil svůj život
 - Za trest musí táhnout před sebou šutr a horu, ale ten mu neustále padá = náš život se opakuje
 - Absurdní hrdina, symbol revolty = **nejšťastnější člověk** – není zodpovědný nikomu; trestu se postaví čelem a dělá ho sám za sebe, je svobodný a nepodřídil se žádné myšlence
 - Nikdo z nás nebude volit šutr